

Vývoj rezidenčnej suburbanizácie v regióne Bratislava v rokoch 1990 – 2009

Development of residential suburbanization in the region of Bratislava in 1990 – 2009

Vladimír Slavík, Michal Klobučník, Katarína Kohútová

Abstract: In the hitherto development of residential suburbanization in the Slovak Republic, the dominance of this process is evident primarily in the region of the Slovak capital – Bratislava. The objective of this contribution is to analyze the development of residential suburbanization in the Bratislava region in 1990 – 2009. We present the given development and new trends according to several relevant indicators – the number of inhabitants, indices of population growth, net migration, the crude rate of net migration, and the directions of migration with emphasis on the share of residents from Bratislava. A particularity of the studied region is cross-border suburbanization to the nearest areas of Hungary and Austria.

Key words: Region Bratislava. Residential suburbanization. Indices of Population Growth. Migration of population. Suburban towns. Suburban communes.

Kľúčové slová: Región Bratislava. Rezidenčná suburbanizácia. Dynamika rastu obyvateľstva. Migrácia obyvateľstva. Satelitné mestá. Aglomerované obce.

JEL classification: R23

1. Úvod

Proces suburbanizácie v Slovenskej republike sa donedávna skúmal len v zázemí vybraných najväčších miest podľa vybraných aspektov (Bratislava, Prešov, Košice, Nitra, Trenčín). Pre doterajší vývoj suburbanizácie v Slovenskej republike je príznačná dominancia tohto procesu predovšetkým v zázemí hlavného mesta Bratislavy. V rámci viacročných výskumov realizujeme komplexnú analýzu procesu suburbanizácie a jeho prejavy v regióne Bratislava. Do výskumu bolo zaradené aj mesto Bratislava a jeho 17 mestských častí, pretože okrajové izolované časti mesta považujeme za súčasť suburbánnej zóny. Výskumný región mimo mesta Bratislava – zázemie Bratislavy pozostával v užšom chápaní z obcí Bratislavského kraja (71), v širšom chápaní z obcí funkčného mestského regiónu Bratislava (108 obcí), v poslednom období sme rozšírili výskum aj o vybrané obce Maďarska a Rakúska. V tomto príspevku prezentujeme výsledky analýzy vývoja rezidenčnej suburbanizácie v rokoch 1990 – 2009 podľa relevantných sídelno-demografických ukazovateľov: vývoja počtu obyvateľov, indexov rastu počtu obyvateľov, migračného salda, hrubej miery migrácie a smerov migrácie.

Prehľad literatúry, doterajších výskumov a metodiky skúmania rezidenčnej suburbanizácie v regióne Bratislavy a aj ďalších najväčších miest SR sme predstavili v predchádzajúcich štúdiách a príspevkoch (Slavík, V., Kurta, T., 2007, Projekt VEGA 1/3048/06 – ved. V. Slavík, Slavík, V., Kohútová, K., 2008, Slavík, V., Kurta, T., 2009, Slavík, v., Čerhitová, L., 2010). V posledných rokoch sa rezidenčná suburbanizácia okrem Bratislavy a Prešova skúmala v zázemí Košíc (Dická, J., 2006, 2007, Spišiak, P., Kulla, M., 2009) a Nítry (Czaková, 2009, 2010). V regióne Bratislavy v posledných rokoch venujú väčšiu pozornosť rezidenčnej suburbanizácii aj sociológovia (Falťan, L., 2011, atď.) a začal sa intenzívnejšie skúmať nový fenomén - cezhraničná suburbanizácia (Hardi, T., Lados, M.,

Tóth, K., eds. 2010, atď.). V najnovších príspevkoch sa autori venujú typológii - typom rezidenčnej suburbanizácie a typom suburbánných obcí (Lukáčová, A., 2011), zaregistrovali sme prvý pokus o typológiu kategórie potenciálne suburbánných obcí na celoslovenskej úrovni (Gajdoš, P., Moravanská, K. 2010) a zaujímavé poznatky prináša aj porovnávací analýza súčasných migračných trendov FMR 6 najväčších miest Slovenska (Novotný, L., 2011).

2. Vývoj rezidenčnej suburbanizácie v regióne Bratislavy

Prvým prejavom suburbanizácie je stagnácia resp. pokles počtu obyvateľov v meste a rast počtu obyvateľov v zázemí. V prvých rokoch transformácie pokračoval rast počtu obyvateľov Bratislavy až do roku 1996 (452 288). Obrat nastal v roku 1997, odkedy registrujeme trend poklesu obyvateľov (ročne cca 1000 obyvateľov), čo je jeden z hlavných prejavov suburbanizácie. Výrazný pokles obyvateľov v roku 2001 (takmer 20 000) spôsobili migračné straty (neevidované) medzi dvoma sčítaniami obyvateľstva. V posledných rokoch sme však zaznamenali v Bratislave opäť prírastky obyvateľstva, čo možno vysvetliť obnovením výstavby bytov vo vybraných častiach mesta a hlavne prírastkami obyvateľov v izolovaných suburbánných častiach mesta (Záhorská Bystrica, Devín, Rusovce, Čunovo, Jarovce).

Vývoj počtu obyvateľov v zázemí Bratislavy má plynulejší charakter ako v meste Bratislava. V podstate už od roku 1992 rastie, v prvej dekáde len mierne, v druhej dekáde výraznejšie. Obce Bratislavského kraja a rovnako aj FMR Bratislava dosiahli v rokoch 1990 – 1999 prírastok len cca 2 000 obyvateľov, v rokoch 2000 – 2009 obce Bratislavského kraja 22 000 obyvateľov (z toho 10 000 za posledné tri roky) a obce FMR 27 000 obyvateľov. Prírastky by boli ešte vyššie, ak by sme zarátali aj dynamicky rastúce izolované mestské časti Bratislavy.

Analýza indexov rastu počtu obyvateľov za sledované dekády (1990 – 1999, 2000 – 2009), ale aj 5-ročné intervaly umožnila detailne identifikovať základné tendencie vývoja obcí zázemia Bratislavy. V prvej 5-ročnej etape (1990 – 1994) (mapa 1a) ešte doznievala etapa socialistickej urbanizácie s miernym rastom miest a miernymi úbytkami obyvateľov väčšiny vidieckych obcí. V druhej 5-ročnej etape (mapa 1b) zo 108 obcí FMR až 81 dosiahlo mierny prírastok – index rastu 100,1 – 110 % a len 2 obce index rastu 110,1 – 120 %. Situácia sa radikálne mení po roku 2000, kedy sa skupina obcí s výraznejším rastom (nad 110,1 %) neustále rozširuje. V rokoch 2000 – 2004 (mapa 1c) je to 23 obcí a v rokoch 2005 – 2009 26 obcí. V poslednej 5-ročnej etape (mapa 1d) sme svedkami dokonca extrémneho rastu v atraktívnych lokalitách (Chorvátsky Grob – 168,5 %, Miloslavov 151 %, Hviezdoslavov 142 %, Báč 142 %, Rovinka 141 %, atď.). Progresívny vývoj atraktívnych suburbánných obcí dokazuje aj počet obcí s indexom rastu nad 120 % v poslednej dekáde (2000 – 2009) – celkove 19 obcí a 4 okrajové mestské časti Bratislavy (Mapa 5), z ktorých predovšetkým Záhorská Bystrica (index rastu 149 %) a Rusovce (136 %) sa intenzitou rastu vyrovnajú najatraktívnejším lokalitám v zázemí. Zaujímavý je doterajší vývoj v 6 satelitných mestách v zázemí Bratislavy. Od začiatku suburbanizačného procesu očakávaný boom a dynamika rastu zatiaľ mešká a tieto mestá doteraz dosahujú len mierne prírastky obyvateľov. Indexami rastu a v niekoľkých prípadoch aj absolútnymi prírastkami ich predčia atraktívne lokality suburbánných obcí.

Mapa 1: Indexy rastu počtu obyvateľov obcí FMR Bratislava a mestských častiach Bratislavy v rokoch 1990 – 1994 (a.), 1995 – 1999 (b.), 2000 – 2004 (c.) a 2005 – 2009 (d.)

a.

b.

c.

d.

Z migračných ukazovateľov v tomto príspevku prezentujeme vývoj migračného salda ukazujúceho absolútne prírastky v obciach sťahovaním a relatívny ukazovateľ hrubú mieru migrácie.

Hodnoty migračného salda sa analyzovali za celé obdobie 1990 – 2009 v 108 obciach FMR Bratislava. Pre 5- ročné obdobie 1990 – 1994 bola charakteristická prevaha obcí so zápornou

hodnotou migračného salda (56 obcí - 60% zo všetkých sledovaných obcí). Kladnú hodnotu migračného salda dosiahlo necelých 40% obcí, pričom najvyššie hodnoty mali tri satelitné mestá - Pezinok (1 035), Modra (249) a Stupava (253). V druhom sledovanom intervale 1995 – 1999 počet obcí so zápornou hodnotou migračného salda už výrazne klesol na 18 obcí (cca 20%). Najvyššie kladné hodnoty zaznamenali opäť satelitné mestá Malacky (332) a Stupava (395). V treťom sledovanom intervale rokov 2000 – 2004 sa situácia radikálne mení, výrazne stúpol počet obcí s kladným migračným saldom vyšším ako 200 obyvateľov. Takúto hodnotu dosiahlo 15 obcí (16%). Najvyššie hodnoty dosiahli satelitné mestá Stupava (618) a Senec (418) a najväčšie obce v najbližšom zázemí Bratislavy (Ivánka pri Dunaji 545, Bernolákovo 333). V poslednej sledovanej etape (2005 – 2009) hodnotu migračného salda nad 200 obyvateľov zaznamenalo najvyšší počet obcí – až 22, dokonca tri lukratívne suburbánne lokality dosiahli prírastok nad 1 000 osôb (Chorvátsky Grob 1 263, mesto Stupava 1 183, Dunajská Lužná 1 003).

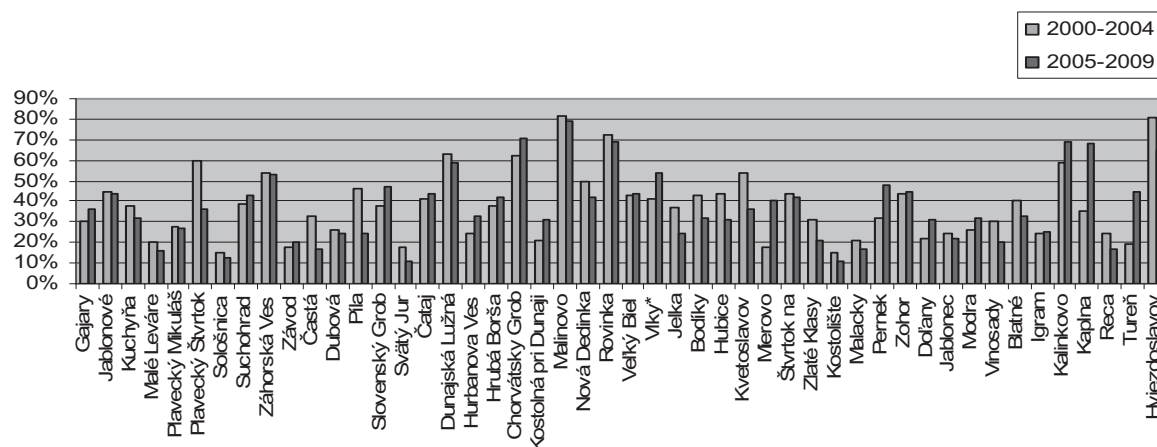
Intenzitu rezidenčnej suburbanizácie vyjadruje reálnejšie v zázemí Bratislavy v migrácii relatívny ukazovateľ hrubá miera migrácie. Pri tomto ukazovateli sme sa obmedzili na detailnú analýzu v dekáde 2000 – 2009. Práve po roku 2000 vo väčšine obcí nastáva výraznejší nárast počtu obyvateľov a počtu prisťahovaných. Sledovaných bolo všetkých 108 obcí FMR Bratislava a všetkých 17 mestských častí Bratislavy. V prvom sledovanom roku (2000) zaznamenalo hrubú mieru migrácie nad 20 %, tj. prírastok sťahovaním nad 20 obyvateľov z 1000 obyvateľov stredného stavu 17 obcí a 4 mestské časti Bratislavy. Tento počet sa každým rokom zvyšoval, až dosiahol v roku 2008 najvyššiu hodnotu 44 obcí a v roku 2009 až 6 mestských okrajových častí Bratislavy. Najatraktívnejšie lokality dosahovali v niektorých rokoch hodnoty až 60 – 75 % (Miloslavov - 2000, 2005, Limbach - 2001, Zálesie – 2004, 2006, Čenkovce – 2007, Hviezdoslavov – 2008, atď.), v mestských častiach vyše 40 % (Záhorská Bystrica 41% – 2000, Devín 66 % – 2002, atď.). Zo satelitných miest sa v kategórii nad 20 % vo väčšine sledovaných rokov udržiavala len Stupava, pričom v roku 2009 sa hodnota zvýšila až na 43 %.

Pri analýze migrácie v suburbánnej zóne Bratislavy treba upozorniť na jedno špecifikum. Oficiálne počty imigrantov nevystihujú celkové reálne počty obyvateľov v obciach, pretože istý podiel imigrantov nie je prihlásený na trvalý pobyt, ale býva v obciach v nových suburbánnych lokalitách. Terénnym prieskumom a rozhovormi so starostami dotknutých obcí a primátormi satelitných miest, predovšetkým tých, kde prebieha tento proces najintenzívnejšie, sme dospeli k odhadu, že k počtu oficiálnych imigrantov v týchto obciach treba prirátat' cca 1/3. Reálne ide o stovky imigrantov v lukratívnych suburbánnych obciach, v satelitných mestách cca 1 000 – 2 000 obyvateľov (odhad v v Pezinku – cca 3 000) a týka sa to aj okrajových mestských častí Bratislavy. Z tohto všetkého vyplýva, že proces suburbanizácie v zázemí Bratislavy dosahuje vyššiu intenzitu, ako to vychádza podľa oficiálnych dát. Väčšina neprihlásených v suburbánnych obciach má doteraz trvalý pobyt v Bratislave. Na jednej strane umelo navyšuje a skresľuje reálny počet obyvateľov Bratislavy, na druhej strane znižuje hodnoty sledovanej suburbanizácie v obciach zázemia mesta.

Zo všetkých migračných ukazovateľov používaných pre analýzu suburbanizačného procesu patria k najdôležitejším a najrelevantnejším smery migrácie a z nich počty imigrantov z hlavného centra regiónu do suburbánnych obcí. Väčšina doterajších autorov dokazuje v analyzovaných obciach priebeh suburbanizácie migračným saldom alebo mierami migrácie, pričom sa len predpokladá, že ide o imigrantov z centra. Výrazná prevaha imigrantov z centra je jednoznačným dôkazom prebiehajúceho procesu suburbanizácie. Doterajšie databázy o smeroch migrácie za sledované roky 1990 – 2009 boli získané terénnym výskumom vo vybraných obciach. Za celé sledované obdobie sa nám zatiaľ podarilo zosumarizovať

kompletné databázy o smeroch imigrácie za 33 obcí (11 z okresu Senec, 10 z okresu Malacky, 5 z okresu Pezinok a 6 z okresu Dunajská Streda, 1 z okresu Galanta) a za roky 2000 – 2009 za ďalších 15 obcí (6 z okresu Senec, po 4 obce z okresu Malacky a Pezinok a 1 z okresu Dunajská Streda) (graf 1). Celkove tak bolo sledovaných 48 obcí na základe dostupných údajov z terénneho výskumu zo 108 obcí zázemia Bratislavy. Najnižší podiel imigrantov z Bratislavy dosahujú obce na okraji sledovaného regiónu a satelitné mestá (10 – 20 %). Najfrekventovanejšie hodnoty v sledovaných obciach boli v rozpätí 30 – 40 %. Najväčší podiel imigrantov z Bratislavy zaznamenávajú atraktívne suburbánne lokality. V prvej 5-ročnej etape tri obce dosahovali vyše 50 %-ný podiel imigrantov z Bratislavy, v tretej etape 2000 – 2004 sa zvýšil počet takýchto obcí na 8. Zo všetkých obcí zaznamenala najvyššiu hodnotu v sledovaných štyroch 5-ročných obdobiach obec Malinovo (82%). Podiel nad 50% imigrantov z Bratislavy si v celom sledovanom období udržala z 33 obcí len obec Rovinka a v troch 5-ročných obdobiach ďalšie 4 atraktívne obce (Dunajská Lužná, Chorvátsky Grob, Malinovo, Záhorská Ves). Špecifickou skupinou suburbánnych obcí sú obce v zázemí satelitných miest Bratislavy. Táto poloha vplyva aj na migračné správanie sa obyvateľov a v nich je výrazný podiel imigrantov nielen z Bratislavy, ale aj zo satelitného mesta, v niektorých prípadoch dokonca tento podiel mierne prevyšuje imigrantov z Bratislavy.

Graf 1: Podiel imigrantov z Bratislavy vo vybraných obciach zázemia Bratislavy v rokoch 2000 – 2004 a 2005 – 2009

V posledných rokoch je významným špecifikom suburbanizácie regiónu Bratislavy cezhraničná suburbanizácia. Keďže mesto Bratislava priamo susedí s dvoma štátmi Maďarskom a Rakúskom, ktoré sú členmi Európskej únie a aj v Schengenskom priestore, nič nebráni tomu, aby sa suburbánny región Bratislavy rozširoval aj za tieto hranice, navyše pri takých priaznivých podmienkach, aké sa v posledných rokoch pre tento proces vytvorili. V spojitosti so štúdiami venujúcimi sa cezhraničným formám suburbanizácie sa stretávame aj s novými pojmami. Podľa H. Van Houtuma a R. Giellisa (2006) sú to cezhraničná rezidenčná mobilita (migračné pohyby odohrávajúce sa v prihraničných oblastiach rozdelených hranicami medzi dva alebo viacero štátov) a elastická migrácia (je dôsledkom ustavičnej interakcie medzi odstredivými silami, t.j. presťahovaním sa do novej krajiny a dostredivými silami, t. j. udržiavaním funkčných a citových vzťahov s krajinou pôvodu).

Prihraničné obce lákajú imigrantov hlavne svojou blízkosťou k Bratislave, rýchlou dostupnosťou osobným automobilom a hlavne výrazne nižšou cenou nehnuteľností. Dokonca do najbližších obcí Rajka (25 km) a Wolfstahl (10 km) mesto Bratislava zaviedlo autobusové linky mestskej hromadnej dopravy. V Maďarsku začal tento proces v obci Rajka a v posledných rokoch sa rozšíril i do ďalších najbližších obcí (Bezenye, 28 km, Dunakiliti,

mesto Mosonmagyaróvár, 40 km, atď.) Z obcí Rakúska sú prejavy suburbanizácie zatiaľ najväčšie predovšetkým v obci Wolfstahl (10 km) a postupne sa rozširujú i do ďalších obcí (Kitssee, 13 km, mesto Hainburg, 15 km).

Podľa odhadov sa do jesene 2008 do maďarskej prihraničnej oblasti prisťahovalo celkovo 3 – 5 tisíc slovenských občanov. V obci Rajka podľa odhadov až jednu tretinu obyvateľov tvoria Slováci. Novodobí prisťahovalci zo Slovenska prichádzali do Rajky vo vlnách. Najskôr to boli bohatší ľudia, potom sem zamierila stredná vrstva najmä z Petržalky, ktorá tu vymenila panelákový byt za rodinný dom. Obyvateľov z najväčšieho sídliska Petržalky je aj teraz prevaha, ale v poslednom čase pribúdajú mladí ľudia, ktorí riešia svoje prvé bývanie na obdobie 5 – 6 rokov (Kremský, P., Rojko, M., 2008). Rakúska obec Wolfsthal mala v roku 2006 1 050 obyvateľov, z toho bolo takmer 50 Slovákov.

3. Záver

Proces suburbanizácie prebieha v Slovenskej republike predovšetkým v zázemí najväčších miest, pričom najväčšiu intenzitu má jednoznačne v regióne Bratislavy. Rezidenčná suburbanizácia v regióne Bratislavy mala v prvých rokoch nižšiu intenzitu (1995 – 1999) a mozaikovitý charakter a prejavovala sa najviac v atraktívnych lokalitách na hlavných dopravných ťahoch. Proces sa výrazne zintenzívnil po roku 2000 a čoraz viac sa mení z mozaikovitého procesu na celoplošný proces a vďaka priaznivým podmienkam nadobudol aj cezhraničný rozmer (Maďarsko, Rakúsko) a tiež národnostný aspekt (zmena národnostnej štruktúry vo viacerých obciach s doterajšou prevahou maďarskej národnosti). Zatiaľ sa nenaplnili očakávania dynamického rastu satelitných miest okolo Bratislavy. Najväčšia dynamika tohto procesu sa očakáva v najbližších rokoch, svedčí o tom viacero naplánovaných resp. už realizovaných projektov výstavby rodinných domov (v satelitných mestách aj bytových domov) vo viacerých atraktívnych lokalitách v zázemí Bratislavy. Pri naplnení niektorých projektov by malo prísť dokonca až k extrémnemu zvýšeniu počtu obyvateľov suburbaných obcí (Chorvátsky Grob, Dunajská Lužná, atď.), čím by sa vyrovnali veľkosťou resp. aj prevýšili doterajšie satelitné mestá.

4. Literatúra

- CZAKOVÁ, G. 2009. Vývoj a formovanie suburbanizačného zázemia mesta Nitra. *Geographia Casoviensis*, roč. 3, 2009, č. 2, s. 34-42.
- CZAKOVÁ, G. 2010. Vyčlenenie obcí suburbaného zázemia mesta Nitra v rokoch 1996 – 2008. *Geographia Casoviensis*, roč. 4, 2010, č. 1, s. 36-42.
- DICKÁ, J. 2006. Suburbanizácia mesta Košice a jeho zázemia. *Geografická revue*, roč. 2, č. 2. Banská Bystrica : Fakulta prírodných a humanitných vied, 2006, s. 295-309.
- DICKÁ, J. 2007. Diferenciácia sociálno-demografickej štruktúry v zázemí mesta Košice z aspektu suburbanizácie. *Geographia Cassoviensis*, roč. I, 2007, s. 19-25.
- GAJDOŠ, P. – MORAVANSKÁ, K. 2010. Suburbanizácia na Slovensku. Projekt VEGA 2/0116/08. Bratislava : Sociologický ústav SAV, 2010. http://www.sociologia.sav.sk/cms/uploaded/1242_atach_suburbanizacia.pdf
- FALTAN, E. 2011. Premeny sídelnej štruktúry v zázemí dominantného mestského centra – príklad Bratislavy a jej zázemia na prelome 20. a 21. storočia. (dostupné na internete 4.7.2011) <http://www.landentwicklung.org.website/output.php?idfile=1514>
- HARDI, T. 2010. Výskyt suburbanizácie a jeho vplyv u nás a v zahraničí. In: Slovensko – maďarská aglomerácia v okolí Bratislavy. Stredisko regionálnych výskumov Maďarskej akadémie vied, Západomaďarský vedecký inštitút, Fórum inštitút pre výskum menšín Győr – Šamorín, 2010, s. 11-24.

- HARDI, T., LADOS, M., TÓTH, K., eds. 2010. Slovensko-maďarská aglomerácia v okolí Bratislavy. Stredisko regionálnych výskumov Maďarskej akadémie vied, Západomaďarský vedecký inštitút, Fórum inštitút pre výskum menšín Győr – Šamorín, 2010. 209 s. ISBN 978-80-89249-43-5
- KREMSKÝ, P., ROJKO, M. 2008. Za bývaním do Rakúska a Maďarska. <http://reality.etrend.sk/byvanie/za-byvanim-za-hranice.html>
- LUKÁČOVÁ, A. 2011. Komparatívna analýza stupňa urbanizácie v zázemí českých a slovenských miest (prípadová štúdia Prešova a Olomouca). Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Prešovensis, Prírodné vedy, Folia Geographica 16. Prešov : Prešovská univerzita, 2011 (in print).
- NOVOTNÝ, L. 2011. Regióny najväčších slovenských miest v modeloch urbánneho vývoja. (publikované 17.2.2011). 12 p. [http://suburbanizace.cz/analyzy/Novotny?L_\(2011\)_Regiony_najvacsich_slovenskych_miest_v_modeloch_urbanneho_vyvoja.pdf](http://suburbanizace.cz/analyzy/Novotny?L_(2011)_Regiony_najvacsich_slovenskych_miest_v_modeloch_urbanneho_vyvoja.pdf) Projekt VEGA 1/3048/06. 2006 – 2008. Suburbanizácia najväčších miest SR ako súčasť suburbanizačného procesu v strednej Európe (ved. V. Slavík).
- SLAVÍK, V. 2011. Sídelné systémy. Učebné texty. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta, 2011. 169 s.
- SLAVÍK, V. – ČERHITOVÁ, L. 2009. Súčasný trendy v plánovaní miest a obcí v suburbánnom zázemí mesta Bratislava. In: BLEHA, B., ed. Populačný vývoj Slovenska na prelome tisícročí. Kontinuita či nová éra? Bratislava : Geografika, 2009, pp. 280-294.
- SLAVÍK, V. - KOHÚTOVÁ, K. 2008. Vývoj rezidenčnej suburbanizácie v okrese Senec v rokoch 1990-2006. Geografické informácie 12. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2008, s. 131-137.
- SLAVÍK, V. – KURTA, T. 2007. Rezidenčná suburbanizácia v zázemí Bratislavy – nový trend v migrácii obyvateľstva. Forum Statisticum Slovaca, roč. 3, 2007, č. 3, s. 201-207.
- SLAVÍK, V. – KURTA, T. 2009. Selected manifestations of suburbanization in the hinterland of Bratislava. In: Wilk, W., ed. Global Changes: Their Regional and Local Aspects. Warsaw : Warsaw University, 2009, s. 55-63.
- SPIŠIAK, P. – KULLA, M. 2008. Suburbanization in the Košice hinter-land. Svatoňová, H. et al. Geography in Czechia and Slovakia. Brno : Masaryk University, 2008, s. 370-374
- VAN HOUTUM, H. – GIELLIS, R. 2006. Elastic Migration: the Case of the Dutch Short-Distance Transmigrants in Belgian and German Borderlands. Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie, roč. 97, 2006, č. 2, s.195-202.

Príspevok bol pripravený v rámci projektu VEGA č. 1/0965/11 Mikroregióny – priestorové jednotky pre komunálnu reformu v Slovenskej republike.

Adresa autorov:

Vladimír Slavík, Doc. RNDr., CSc.
Katedra humánnej geografie
a demogeografie PRIF UK , Mlynská dolina
84215 Bratislava
slavik@fns.uniba.sk

Katarína Kohútová, Mgr.
Katedra humánnej geografie
a demogeografie PRIF UK , Mlynská dolina
84215 Bratislava
kohutova.katarina@post.sk

Michal Klobučník, Mgr.
Katedra humánnej geografie
a demogeografie PRIF UK , Mlynská dolina
84215 Bratislava
klobucnik@fns.uniba.sk